

POSTANOWIENIE

Dnia 31 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości Przedsiębiorstwa [...] "E." spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości w G.

przeciwko E. M. i S. M.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 sierpnia 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 3 grudnia 2021 r., sygn. akt III Ca [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od Syndyka masy upadłości Przedsiębiorstwa [...] "E." spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości w G. na rzecz E. M. i S. M. kwoty po 1350 (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód syndyk masy upadłości Przedsiębiorstwa [...] „E.” sp. z o.o. w G. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w G. z 3 grudnia 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości, wnosząc o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez oddalenie w całości apelacji pozwanych od wyroku Sądu Rejonowego w R. z 28 czerwca 2018 r., ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący

powołał się na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne dotyczącego wykładni art. 5 k.c., przez wyjaśnienie:

1) Czy w aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i prawnej dopuszczalne jest stwierdzenie nadużycia prawa poprzez korzystanie z niego przez stronę w sposób sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa, w szczególności jeżeli chodzi o roszczenie właściciela wobec samoistnego posiadacza w złej wierze o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, w sytuacji w której stosowanie tego prawa odbywa się pomiędzy dwoma podmiotami indywidualnymi (prywatnymi), a tym samym nie występuje naruszenie, ani też zagrożenie naruszenia interesu społecznego czy też publicznego?

2) Czy klauzula nadużycia prawa poprzez korzystanie z niego w sposób sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem odnosi się wyłącznie do argumentów i ocen natury ekonomicznej, czy też odnosi się zarówno do argumentów i ocen natury ekonomicznej, jak też zasad społecznych, etycznym, moralnych, czy też do zasad współżycia społecznego?

3) Czy nadużycie prawa poprzez korzystanie z niego w sposób sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem, może nastąpić w sytuacjach typowych dla danego prawa lub stosunku prawnego, czy też nadużycie prawa poprzez korzystanie z niego w sposób sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem może nastąpić wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych, rażących lub nieakceptowalnych, a jeżeli tak, to jakie należy przyjąć kryteria dla rozstrzygnięcia czy dana sytuacja jest wyjątkowa, rażąca lub nieakceptowalna?

Ponadto, skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, przy czym zdaniem skarżącego, występuje w tym zakresie istotne zagadnienie prawne co do stosowania art. 5 k.c. – w zakresie klauzuli nadużycia prawa poprzez korzystanie z prawa w sposób sprzeczny z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem przez wyjaśnienie:

1) Czy przy dokonywaniu oceny, czy dochodzi do nadużycia prawa przez korzystanie z tego prawa w sposób sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa, należy taką ocenę odnosić tylko i wyłącznie do

działania lub zaniechania strony która wykonuje to prawo i której działanie lub zaniechanie zostaje uznane za nadużycie prawa, czy też należy lub też można taką ocenę przeprowadzić z uwzględnieniem oceny działań lub zaniechań drugiej strony, czyli podmiotu wobec którego uprawniony wykonuje swoje prawo, albo z którego działania wynika działanie lub zaniechanie uprawnionego?

2) Czy w tego typu sytuacji można zastosować wprost bądź też na zasadzie analogii zasady wypracowane przez orzecznictwo oraz doktrynę na gruncie art. 5 k.c. – w zakresie zasady współżycia społecznego – zasady tzw. „czystych rąk”, a w konsekwencji, czy taka ocena może uprawniać do przyjęcia, że wobec działania lub zaniechania osoby, wobec której dane prawo jest wykonywane, nie można uznać iż uprawniony nadużywa swojego prawa poprzez korzystanie z tego prawa w sposób sprzeczny z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem?

Skarżąc powołał się też na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, gdyż zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. w zw. z art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 225 k.c.

W odpowiedzi na skargę pozwani wnosili o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzwonne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

Po pierwsze skarżący zdaje się nie rozróżniać poszczególnych przesłanek kasacyjnych wskazując, że istotne zagadnienie prawne, dotyczy wykładni art. 5 k.c., a jednocześnie, w zakresie drugiej przesłanki kasacyjnej, występuje istotne zagadnienie prawne co do stosowania art. 5 k.c. Nie jest przy tym możliwe, aby ten sam przepis stanowił podstawę formułowanego przez stronę zagadnienia prawnego i jednocześnie wymagał dokonania wykładni. Skarżący błędnie połączył również obie przesłanki przedsądu. Jeżeli przedstawione zagadnienie prawnym jest zagadnieniem nowym, nierozwiązanym w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), to nie może przecież budzić rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). W razie, gdy takie rozbieżności istnieją, to nie jest to zagadnienie nowe, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Po drugie, skarżący nieprawidłowo skonstruował uzasadnienie do wskazanych przesłanek. W przypadku pierwszej przesłanki kasacyjnej, z treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie wynika, aby w zakresie przedstawionych zagadnień prawnych istniały w orzecznictwie lub doktrynie wątpliwości, ani możliwe do przyjęcia rozbieżne interpretacje prawne. W zakresie drugiej przesłanki kasacyjnej skarżący, pomimo powołania się na „szczegółową

analizę orzecznictwa oraz stanowiska doktryny” nie przedstawia takowej, ograniczając uzasadnienie do przedstawienia swojego stanowiska. Potrzeba wykładni przepisów prawnych występuje zaś, jeżeli co do konkretnego przepisu prawnego brak jednolitej lub utrwalonej judykatury, zwłaszcza judykatury Sądu Najwyższego albo też przyjęta i dominująca wykładnia jest oczywiście błędna lub kontrowersyjna.

Skarga jest natomiast oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01). Skarżący powinien wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, widoczną *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09). Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 maja 2010 r., V CSK 459/09).

Skarżący nie wykazał, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Przede wszystkim, nie może być skuteczny zabieg, którym posłużył się pozwany odwołując się we wniosku o przyjęcie skargi do sformułowanych w ramach podstawy kasacyjnej zarzutów. Są to przecież dwa odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej. Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08).

Co więcej, łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebą wykładni przepisów jest wykluczone. Sąd Najwyższy wielokrotnie zwracał już uwagę, że jednocześnie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza przyjęcie, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Nie jest możliwa sytuacja, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 listopada 2013 r., I UK 291/13). Co jest sporne nie może być przecież oczywiste (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 kwietnia 2014 r., V CSK 383/13). Także wskazywanie tych samych zagadnień prawnych zarówno jako zagadnień nowych, a więc takich które nie doczekały się szerszej analizy w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jak i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) jest wewnętrznym sprzeczne.

Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz stosownie do art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 265) obciążył powoda kosztami postępowania kasacyjnego.